

Zamyšlení nad odkazem našich učitelů

Hektická doba, ve které žijeme, na nás v odborném životě klade nebývalé nároky. Musíme se vypořádat s velkým množstvím nových informací, často velmi detailních, a nám nezbývá než pokusit se o jejich zjednodušení a srozumitelnou syntézu, abychom s nimi mohli dále pracovat. Denně jsme konfrontováni se zprávami o nových technologiích, přístrojích a léčebných postupech, prezentovaných často bez tolik potřebného kritického pohledu a nutného skepticismu. Sami se pak musíme přesvědčovat o tom, že v řadě případů šlo o optimismus neoprávněný a nezbývá nám, než hledat pohled vyvážený, filtrovaný odborným vzděláním a vlastní zkušeností. Nové poznatky však nutně potřebujeme: žijeme v éře molekulární medicíny a spojení experimentálního a klinického výzkumu nebylo nikdy intenzivnější. Udržování patřičné úrovně odborného vzdělání je však proces sám o sobě velmi náročný, a to jak časově tak mentálně. Stručně řečeno, naše vytížení dneškem a budoucností je tak veliké, že na zastavení a pohled zpět se času nedostává. Je to velká škoda, protože pohled na odkaz našich učitelů by nám v řadě případů mohl být přinejmenším užitečný. Vždyť řada z nich, byť v jiné době a za jiných podmínek, se musela potýkat s obdobnými problémy a poučit se z jejich omylů by stálo minimálně za zvážení.

Byl jsem proto velmi potěšen, že ne všude se na zemřelé koryfeje české medicíny zapomnělo. U příležitosti nedožitých stých narozenin prof. MUDr. Vladislava Kruty se v knihovně nového univerzitního kampusu v Brně-Bohunicích konalo slavnostní předání historického fondu Krutovy knihovny do vlastnictví Lékařské fakulty. Pro ty, kterým jméno Kruta již nic neříká, pak několik zásadních informací. Narozen v roce 1908 v Bělé pod Bezdězem, studoval medicínu na pražské lékařské fakultě. Ještě jako medik se stal asistentem na fyziologii a tomuto oboru zůstal věrný po celý život. Jeho experimentální práce se záhy soustředila na studium srdečních funkcí, automatice, rytmicity a stažlivosti. V roce 1939, již jako čerstvý docent, emigroval nejprve do Francie a po její okupaci odešel jako lékař našich leteckých jednotek do Anglie. Po návratu do Prahy v roce 1945 nastoupil na své asistentké místo na fakultě; o tři roky později se stal přednostou Fyziologického ústavu na nově zřízené lékařské fakultě v Hradci Králové. V roce 1951 byl povolán na místo přednosty Fyziologického ústavu Masarykovy univerzity a tuto funkci zastával až do svého předčasného penzionování (po podepsání známé výzvy Dva tisíce slov) v roce 1970. V brněnském ústavu začal budovat experimen-

tální kardiologii. Zpočátku se v Babákově duchu zabýval srovnávací fyziologií srdce; útlá knížka, vyšlá v tzv. Babákově sbírce, patří k tomu nejlepšímu co bylo v literatuře na toto téma publikováno. Brzy však vycítil, že se jeho předválečná tematika znovu dostává na výsluní a se svými mladými spolupracovníky Braveným, Šumberou, Hlávkovou a dalšími na své dřívější práce navázal. Krutova brněnská škola se svou koncepcí autoregulace srdeční stažlivosti brzy nesmazatelně zapsala do mezinárodního povědomí. Když se ukázalo, jak mechanická činnost srdce, závislá na intracelulární koncentraci vápníku, závisí na membránových dějích, začala se Krutova skupina orientovat na buněčnou elektrofyziologii; tehdy také přišla s původní teorií mnohočetných elektro-mechanických vazeb. V šedesátých letech minulého století Kruta vyrostl nesporně v jednu z nejvýraznějších osobností brněnské univerzity a vedle svého učitele V. Laufbergera v nejpřednějšího československého fyziologa. Řada mezinárodních funkcí a ocenění je toho nejlepším dokladem.

Krutovo jméno je však nesmazatelně spojeno rovněž s jeho prací historiografickou. Právě on je příkladem toho, jak studium odborných prací a životních osudů slavných předchůdců může významně ovlivnit osud medicínského badatele. Již v roce 1937 byl požádán F. K. Studničkou, aby mu pomohl při vydávání Sebraných spisů J. E. Purkyně; od roku 1951 se pak stal hlavním vydavatelem Purkyňova díla: „Opera omnia“. To jej přivedlo k hlubokému, do konce života trvajícimu studiu osobnosti J. E. Purkyně. Napsal o něm desítky prací a shromažďoval vše, co bylo o tomto velikanovi české vědy napsáno. Sám si vzpomínám, že úvod každoročních Fyziologických dnů patřil Krutově zasvěcené informaci o některém z Purkyňových pozorování. Tato činnost vyvrcholila organizací mimořádně úspěšného symposia při příležitosti 100. výročí Purkyňova úmrtí. Kruta však věnoval pozornost také dílu jiného velkého českého fyziologa, J. Procházky; tyto studie završil vynikající monografií v roce 1956. Je logické, že osobnost Krutova formátu se obklopovala literárními skvosty z různých oblastí vědy a umění. A právě tuto sbírku 1350 svazků odkázal Kruta brněnské univerzitě.

Slavnostní předání knihovního fondu Krutovy knihovny se uskutečnilo v pátek, 27. června t. r. Duchovním otcem a také hlavním řečníkem celé akce byl nejvýznamnější žák prof. Kruty, prof. Pavel Bravený. Osobnost vskutku renesanční, jejíž zásluhou se duch brněnské školy experimentální kardiologie neztratil ani v dobách, které svobodnému rozvoji vědy

Vladislav Kruta
(27. 6. 1908-6. 9. 1979)

dr. Dohnálkové, ředitelce Ústřední knihovny lékařské fakulty, za nevšední péči, kterou se svými spolupracovníky zachování cenného fondu věnovala. Nezapomenutelná však byla především atmosféra tohoto setkání: kromě členů Krutovy rodiny se ho zúčastnili žáci i žáci žáků profesora Kruty a veteráni z válečné kapitoly jeho života. Po několika připravených příspěvcích se rozpoutala spontánní diskuse; prof. Kruta znovu ožil ve vzpomínkách vážných i nevážných, vědeckých

nepřály. Prof. Bravený se ke svému učiteli vždy hrdě hlásil, jeho myšlenky kultivoval a rozvíjel a zasloužil se o to, že brněnská experimentální kardiologie zůstala i po smrti svého zakladatele důstojným reprezentantem české kardiologie na poli mezinárodním. S hřejivou vlídností jemu vlastní vzpomněl prof. Bravený nelehké peripetie Krutova života, shrnul zajímavý osud jeho knihovny a vřele poděkoval paní

i zcela civilních; jeho portrét nemohl být výstižnější. Ze všech vystoupení vyzařovala nefalšovaná radost ze zjištění, že se na prof. Krutu po tolika letech nezapomnělo, že jeho odkaz je stále aktuální.

Moc bych si přál, aby přístup brněnských kolegů našel své následovníky i na dalších akademických pracovištích; vědecký i lidský odkaz našich učitelů si to rozhodně zaslouží.

*Centrum výzkumu chorob srdce a cév,
Fyziologický ústav AV ČR, Praha*

LITERATURA

1. Bravený P. O původu knihovny Vladislava Kruty. V: Historická knihovna Vladislava Kruty. Z. Dohnálková a J. Kratochvíl (red.). Příležitostný tisk k 100. výročí narození V. Kruty. Brno: Masarykova Univerzita, Lékařská fakulta, 2008:3–4.
2. Ošťádal B, Bravený P. Experimentální a vývojová kardiologie. V: Fejfar F. Česká kardiologie a kardiologové. Praha: Galén, 2001:223–248.